

4. **Осадців Т. П.** Спортивні танці : навч. посіб. / Т. П. Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.
5. **Павлюк Т. С.** Закономірності та механізми еволюції бального танцю як одного з видів хореографії / Т. С. Павлюк // Вісник ХДАДМ. – 2008. – № 12. – С. 98–109.
6. **Танаєв В.** Психологія спортивного танця / В. Танаєв // Человек в мире спорта : Новые идеи, технологии, перспективы : тез. докл. Междунар. конгр. – М., 1998. – Т. 2. – С. 383–394.
7. **Україна. Правила змагань зі спортивного танцю федерації танцювального спорту України** / зі змінами та доповненнями від 01.08.2013 р. – Режим доступу : <http://www.dance.zp.ua>
8. **Хабарова С. В.** Структура гармонійного образу в сучасній бальній хореографії / С. В. Хабарова // Вісник міжнар. слов'ян. ун-ту. – Х., 2007. – Т. 10. – № 1. – С. 54–57.

Резюме

Розглядаються особливості спортивного танцю як виду конкурсної бальної хореографії. Підкреслюється, що його змагальність у загально-соціальному контексті є важливою зв'язуючою ланкою між мистецтвом і спортом.

Ключові слова: танець, бальний танець, спортивний танець, хореографія, конкурс, формейшн, м'язова енергія.

Summary

Bogdanova M. Sports dance in the ball choreography system

The article discusses the features of the sports dance as a form of the competitive ball dance. It is emphasize that its competitiveness in the general social context is an important link between the art and sport.

Key words: dance, ball dance, sport dance, choreography, competition, formation, muscle energy.

Анотация

Богданова М.В. Спортивный танец в системе бальной хореографии

Рассматриваются особенности спортивного танца как вида конкурсной бальной хореографии. Подчеркивается, что его состязательность в общесоциальном контексте является важным связующим звеном между искусством и спортом.

Ключевые слова: танец, бальный танец, спортивный танец, хореография, конкурс, формейшн, мышечная энергия.

Надійшла до редакції 9.12.2014 р.

УДК 792.78:599.537

О.О. Логвінова

ШОУ З ДЕЛЬФІНАМИ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ВИДОВИЩНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальним постає питання про вивчення нових синкретичних форм видовищної культури, що відповідають вимогам сучасності, містять особливі художні прийоми та засоби виразності. Поєднання музики і світла, театру та кіно, цирку й естради, пластики і живопису, вуличних і сценічних форм мистецтва все це призводить до формоутворення сучасного видовищного «продукту», який задовольняє, а інколи й випереджає, очікування глядачів.

Актуальність даної статті визначається тим, що відбувається становлення нової форми видовищної культури – шоу з дельфінами, постановка якого включає не лише номери різних жанрів, у тому числі – з морськими тваринами, а й ще один важливий компонент – арт-терапевтичну складову. Протягом останніх двох століть дослідників цікавить вплив мистецтва на людину, її психологічний стан, та в цілому вплив на здоров'я. Тенденція останніх десятиріч – перехід глядача з пасивної ролі споглядальника до активної участі і, навіть, співавторства. Тож актуальним є розгляд відносин автор-виконавець-глядач у контексті сучасних форм та жанрів видовищної культури.

Мета статті – визначити художній потенціал такої інноваційної форми видовищної культури, як шоу з дельфінами, що об'єднує театральні, циркові, розважальні, науково-пізнавальні та арт-терапевтичні властивості.

Дослідженню мистецько-видовищних форм сучасної культури в їх динаміці присвячено роботи О. Войцехівської [3], Л. Наумової [8] та К. Станіславської [13]. Ці науковці визначають нові поняття, здійснюють жанровий розподіл, аналізують тенденції та перспективи розвитку сучасної видовищної культури. Вивченню особливостей розвитку масових видовищ присвячені дослідження В. Бабенко [2], А. Гуревича, Ю. Жданова, С. Лконникової, М. Кагана, А. Скрипки [12] та А. Шендрика. Питання особливостей сприйняття видовища глядачем піднімає А. Банфі, аналізуючи основні ознаки масового видовища, а саме його дієвість й колективність.

На особливу увагу заслуговують дослідження циркового мистецтва, тенденцій його розвитку та притаманної йому естетики у працях Н. Давидової, Т. Коломієць, Ю. Дмитрієва, І. Селезньової-Редер, А. Житницького, А. Курінної [5]. Саме жанри циркового мистецтва сьогодні набувають розвитку в формі окремих видовищних проєктів, де зустрічаються елементи роботи з тваринами, клоунада, акробатика, що існують вже не на арені цирку, а на інших майданчиках.

Наступний невід’ємний елемент видовищної культури – гра. Еволюцію гри від ритуальних дійств до сучасних театралізованих видовищ досліджували В. Брабіч, П. Гуревич, К. Жигульський, Г. Плетньова та Г. Плеханов. Ця тема у контексті нашого дослідження є важливою з двох причин: по-перше, відносини між глядачем та виконавцем у контексті видовищної дії часто схожі на ігрові (застосовується інтерактивне залучання глядача в процес); по-друге, для дресированих тварин їх виступ – це взагалі одна єдина гра з тренером, завдяки якій будується номер як одиниця шоу.

Питання арт-терапії, її проявів, форм та особливостей застосування досліджуються у працях Т. Грабенко, М. Кісельової, Т. Колошиної, О. Копитіна [10], В. Нікітіна, А. Осипової та Н. Пурніс. Ці науковці доходять висновків стосовно нового впливу на емоційний стан людини засобами творчості – арттерапії, аналізують межі застосування, здатності психокорекції, соціальну та комунікативну роль в сучасній культурі.

Окремої уваги потребують дослідження роботи з дельфінами у контексті постановки театралізованого шоу, але наукових статей з цього приводу поки що немає, лише статті-анонси, інтерв’ю з тренерами дельфінів [11], розповіді наукових дослідників тваринного світу, міркування спеціалістів, що здійснюють дельфіно-терапію як вид медико-психологічного лікування. Особливе місце посідає книга Карен Прайор «Ті, що несуть вітер» [9], в якій в художній формі викладено досвід авторки – тренера дельфінів. Також викликає інтерес біографічна книга Ж. Майоля «Людина-дельфін» [7], в якій автор – спортсмен-підводник, – розповідає, спираючись на власний досвід, про любов до моря, можливості спілкування з дельфінами в природному середовищі, особливості їхньої поведінки та здатність до тренування або співпраці з людиною. Важливо приділити увагу ще одному аспекту спілкування людини з дельфінами, – це анімало-терапія як метод психотерапії, де тварин використовують для лікування людських хвороб [6], в нашому випадку це дельфіно-терапія [1].

Цікавою та малодослідженою формою сучасної видовищної культури є шоу з дельфінами. Перші подібні виступи з’явилися в 1938 р. у США в місті Сент Огастін із появою першого дельфінарію – великий акваріум з морською водою, призначений для утримання дельфінів з метою їх дослідження, тренування та показу відвідувачам [4]. Сьогодні дельфінарії існують майже в усіх країнах світу, зокрема в Україні нараховується 10 діючих закладів, в яких проводяться шоу з дельфінами, що належать до мистецько-видовищної форми в контексті сучасної культури. Існує певна специфіка, що відрізняє шоу з дельфінами від інших жанрів видовищної культури. По-перше, незвичний сценічний майданчик, що складається з басейну, де живуть дельфіни та помосту, на якому виступає тренер та інші морські тварини (морські котики, морські леви, пінгвіни). Це головна особливість будь-якого дельфінарію, де глядачі розташовані по периметру уздовж басейну, ніби в цирку навкруги арени або на стадіоні, але в меншому масштабі, а одна стіна виконує роль театральних декорацій, фонові завіси та куліс водночас, з неї виходять на поміст учасники шоу. По-друге, артисти шоу це тренери та самі дельфіни, виступи яких мають сюжет, що анонсує та коментує ведучий. Сюжет номеру складається з ігрових ситуацій, які презентує ведучий, а виконує тварина під керівництвом тренера, наприклад, морські котики змагаються в майстерності танцювати рок-н-рол, аплодуючи один одному, чи морського лева представляють як справжнього джентльмена, котрий спочатку запрошує на танець дівчинку дельфіна, а потім робить сюрприз ведучій – приносить їй квіти, тощо. По-третє, програма виступу в більшості інтерактивна, де глядач вболіває за змагання дельфінів навипередки, повторює за морськими тваринами рухи чи оплески, кидає м’яча тварині виконавцю, отримує водні бризки, якщо дельфіни хочуть пожартувати над глядачами. І, по-четверте, програма шоу має пізнавальний характер, завдяки якому глядачі дізнаються про особливості життя тварин на волі та в дельфінарії, їх можливості, здатності, особливості поведінки тощо.

У цілому шоу ґрунтується на видовищному компоненті та побудоване по наростаючому, де глядачеві з кожним номером стає все цікавіше, а елементи, які виконують дельфіни, ускладнюються. Останнім найбільш видовищним номером програми є демонстрація роботи тренера з дельфіном в парі (катання на дельфіні, сальто з води, занурення та вистрибування тощо).

Основою будь-якого номеру в шоу з дельфінами, як і в цирку, є трюк. Трюк цирковий є окремим закінченим фрагментом будь-якого циркового номеру, цілком самостійний та замкнений в собі, що впливає на глядача таким реально виконуваним рішенням завдання, яке лежить поза звичайного кола уявлення і в цьому колі здається нерозв’язним або нездійсненним [14]. Трюк викликає захоплення, подив, змішані відчуття страху за виконавця та радості за успішне виконання номеру. Саме на трюковій основі відбувається шоу з дельфінами, які виконують акробатичні піруети, змагаються навипередки, грають з м’ячем, навіть малюють і танцюють. Таким чином, можна було б віднести шоу з дельфінами до циркового мистецтва, але існує ціла низка відмінностей.

Усталена система жанрової палітри та її різнобарвність, конферансьє, драматургічна побудова, спосіб монтажу номерів, – всі ці особливості притаманні цирковому мистецтву. В шоу з дельфінами бачимо лише окремі елементи, а в цілому його побудова більш схожа на театральну виставу з елементами імпровізації в силу непередбачуваності тваринного світу. Але і виставою в чистому вигляді це вважати не можна, бо в шоу є ведучий, що спілкується з глядачами та коментує виступи морських тварин. Також шоу має елементи театралізації, що виражаються у світловому та музичному оформленні, персоніфікованих ведучих, сценарному ході тощо. Таким чином, шоу з дельфінами складна синтетична мистецько-видовищна форма, що демонструє глядачам трюкові номери з морськими тваринами, які, в свою чергу, театралізовані та сценарно-посаджені через представлення й коментарі ведучого, що несуть пізнавально-розважальний та арт-терапевтичний характер. За думкою О. І. Копитіна, арт-терапія – метод психологічної розгрузки через

залучення людини до творчого процесу, що здійснюється не вербально та надає можливості людині розкрити свій потенціал, не вдаючись до втручання психологів чи психотерапевтів [10]. В цілому – це лікування мистецтвом, що стає популярним сьогодні. Таке пограничне розташування, що відображається і в назві явища (арт – мистецтво, терапія – лікування) є симптомом для сучасної культури. Розмиття меж жанрової структуризації – найхарактерніша риса сучасної культури в цілому, та видовищної культури зокрема, до якої належить досліджувана нами мистецько-видовищна форма – шоу з дельфінами. В контексті соціокультурної парадигми «візуального повороту» видовищність набуває нового поглибленого розвитку, особливо в мистецькій сфері. «Сучасне видовище з об'єкту споглядання перетворюється на феномен, що залучає або спонукає до участі у дійстві самого глядача, який свідомо чи несвідомо приміряє на себе роль співавтора, співтворця» [13; 14]. Таким чином, шоу з дельфінами виконує як функцію розважальну, естетичну, так і арт-терапевтичну, залучаючи глядача до дії, до творчості.

Згідно наукових досліджень, процес спостереження роботи тренера з дельфіном особливим чином впливає на глядача в контексті видовища. Доведено, що спілкування з дельфінами позитивно впливає на емоційний стан людини, має психокорекційні здатності і використовується навіть в медичних цілях [1]. Але нас цікавить вплив, який морські тварини встигають оказати на глядача під час шоу.

Згідно опитування, проведеного в дельфінаріях України, кожен третій під час шоу плаче, відчуваючи емоції щастя та подиву, гордості за природу, жалю до себе, згадуючи про перше кохання та ін. Найсильніші емоції виникають під час найскладніших трюків із тренером, що завжди супроводжуються урочистою динамічною мелодією. Таким чином відбувається емоційне очищення, знімається напруга, глядач отримує заряд позитивних емоцій, що є однією з визначальних якостей видовища як такого. У контексті сучасної видовищної культури, шоу з дельфінами спрямоване на масового глядача, будується на комерційній основі, але, водночас, дельфінарії основну увагу приділяють утриманню тварин в належному стані, зберігаючи та охороняючи природу.

У цілому роль видовища у постіндустріальній культурі набуває надзвичайно важливого значення у тому сенсі, що воно починає зазіхати на статус провідної ознаки епохи [8]. Ідея нідерландського історика, філософа та теоретика культури Й. Гейзінги про *homo ludens*, людину, що грається, у проекції на усі сфери культури набуває значення суцільної гри у мистецтво, у політику і, зрештою, гри у життя. Тотальна гра у переставляння образів, змістів, сенсів охоплює культуру. Світ перетворюється, за думкою французького філософа Г. Дебора, на перелік вистав, і загалом на велику виставу, чи, точніше, велике видовище [8]. Важливим є той факт, що і для дельфінів по суті життя в дельфінарії перетворюється на гру, бо їх виступ – це суцільний набір ігор з тренером, а коли тварина не в настрої, то і гра не відбувається, тобто з шоу випадає один чи декілька номерів. Як різновид масового видовища, шоу з дельфінами активізує культурне життя суспільства, актуалізуючи його основні сенсожиттєві цінності. Особливе значення аналіз видовищ має для теорії культури, оскільки дозволяє розглядати всі її елементи, що постійно передаються традицією і поновлюються в кожному поколінні, а також нові її елементи, нинішню епоху та тенденції, прагнення, проблеми [3]. О. Войцехівська вважає, що видовище служить приводом для осмислення майбутнього, створення зразка ідеального суспільного стану, бачення перспектив розвитку культури. Масове видовище акумулює енергію колективу, організовує соціальний досвід особистості, формує її творчу уяву [3]. Отже, під час шоу з дельфінами глядач пізнає нові наукові факти про морських тварин, отримує психологічну розгрузку чи зняття стресу шляхом непрямого впливу дельфіно-терапії, розважається, отримуючи враження від трюкової основи виступів артистів дельфінів і тренерів, а також відчуває низку емоційних сплесків, що інколи наближаються до відчуття катарсису.

Якщо розібрати шоу з дельфінами як культурний продукт, то зрозуміло, що існують особливі шоу-технології як засоби організації та реорганізації соціального простору, застосування яких спрямоване на підвищення ефективності у вирішенні певних завдань управління, що досягається включенням у різні соціальні процеси компонентів шоу [12]. На думку В. Бабенко, осмислюючи комунікаційний поступ аудіовізуальної культури, маємо підстави виокремити: шоу як соціокультурний продукт (контент) та шоу як допоміжний інструмент менеджменту (технологія) [2; 413]. На нашу думку, шоу з дельфінами – соціокультурне явище, завдяки якому формується низка комунікацій серед глядачів, виконавців, спеціалістів зі сфери роботи з морськими тваринами. В цілому, поява дельфінарію в місті, що не є прибережним, – подія для городян, в яких з'являється можливість доторкнутися до незвіданого та бажаного морського світу, який викликає захоплення у більшості людей, особливо мешканців таких індустріальних міст, як Харків, Донецьк, Дніпропетровськ тощо.

У контексті сьогодення термін «шоу» переноситься в сферу культури і мистецтва та визначається як пишне сценічне видовище за участю зірок естради, цирку, спорту, джаз оркестру, балету на льоду і т.п.; як яскраве естрадне видовище чи розважальна програма; щось показне, розраховане на шумний зовнішній ефект. Сучасні технології ще одна важлива характеристика і вже неодмінна складова шоу (телевізійних чи сценічних). Шоу з дельфінами це як раз той випадок, коли новітні технології не потрібні, щоб вразити глядача, а саме майстерність тренера, взаємодія людини з твариною ось що вражає, надихає та надає віри в майбутнє, спонукає замислитися не лише про себе, а й про світ в цілому, наше місце в ньому.

Ще одна особливість шоу з дельфінами полягає в тому, що воно цікаве і дорослим, і дітям. Тому існує додаткова ознака соціокультурності досліджуваного явища: відвідування дельфінарію усією родиною є приводом для спільної дії її членів, спілкування батьків з дітьми в позитивному напрямку, налагодження стосунків під час відпочинку, спільне пізнання світу, відкриття та враження від самого шоу, спогади про яке будуть повертати родину до емоційно піднесеного та об'єднуючого стану.

Щодо підготовки дельфінів до виступу, треба зауважити, що існує певна методика відпрацювання номерів та елементів програми. Дельфінів не дресирують, їх тренують як спортсменів, тому їм потрібне щоденне тренування під керівництвом тренера, який є для дельфіна партнером по сцені. Дружні стосунки тренера з дельфіном особливі, бо лише він може годувати тварину, лише з ним дельфін буде виступати, а сам виступ для дельфіна – це захоплююча гра. Поступово артиста-дельфіна привчають і до контактної роботи з глядачами, тобто іншими людьми: фотографування на помості, а потім і спільне купання в басейні, дельфіно-терапія. Але особливості взаємодії людини з дельфінами до кінця не вивчені. Практика дельфінаріїв нова для культури України, про що свідчать уривчасті дослідження цього соціокультурного явища.

Таким чином, можна зробити висновки:

- шоу з дельфінами має низку особливостей, що відрізняють його від інших жанрів видовищної культури: незвичний сценічний майданчик, що складається з басейну та помосту; артисти шоу – це тренери та самі дельфіни, виступи яких мають сюжети, що анонсує та коментує ведучий; інтерактивність програми та номерів, науково-пізнавальний характер шоу;
- видовище в дельфінарії характеризується особливим набором функцій: естетична, розважальна, науково-пізнавальна, вражаюча (цирковий трюк), компенсаторна, виховна, гедоністична та арт-терапевтична;
- дельфінарій та шоу з дельфінами посідають окреме місце в сучасній видовищній культурі, набуваючи якостей соціокультурного явища, важливого для розвитку нових висот в мистецтві, відкриттів в сфері дельфіно-терапії, розвитку еко-виховання та нової форми сімейного дозвілля;
- театралізовані шоу за участю тварин приваблюють цікавість глядачів, завдяки легкості мистецько-видовищної форми та надзвичайної майстерності тренерів разом із тваринами, які навчились дивовижним трюкам;
- шоу з дельфінами визначається як синкретична мистецько-видовищна форма, яка поєднує в собі циркове мистецтво, естрадні жанри, елементи театралізації та відбувається на нестандартному майданчику навкруги басейну;
- вивчення взаємодії людини та дельфіна, їх взаємовпливу лише започатковано в науковому дискурсі, тому визначення особливостей структури, побудови, функцій та якостей цього явища потребує уточнення.

Таким чином, науковий внесок дослідження полягає в наступному: вперше виокремлено і проаналізовано особливості розвитку нової культурно-мистецької форми шоу з дельфінами, в якій відбувається синтез театральних, циркових, розважальних, науково-пізнавальних та арт-терапевтичних властивостей. Результати дослідження можливо використовувати при створенні науково-методичних програм виховання студентів мистецьких напрямів і у створенні програм із курсів «Режисура естради та масових видовищ», «Режисерські системи», «Економіка шоу-бізнесу», «Технічні засоби масових свят», «Історія естради та цирку».

Перспективи подальшого дослідження вбачаються у визначенні нової мистецько-видовищної форми шоу з дельфінами, як важливої складової видовищної культури. Дослідження впливу дельфінів на глядача дозволить просунутися вперед у вивченні не лише важливих функцій шоу, а й у дослідженні його впливу на глядача. Відсутнім є аналіз драматургічної побудови шоу з дельфінами, не досліджена історія появи та розвитку дельфінаріїв в Україні. Перспективним є також вивчення особливостей режисури шоу з дельфінами як складної синкретичної форми. Нове явище дельфінотерапії, шоу з дельфінами, нові видовищні форми все це викликає інтерес для подальших досліджень сучасної культури.

Список використаної літератури

1. **Аршава І. Ф.** Особливості корекції емоційного стану дітей за допомогою дельфінотерапії [Електронний ресурс] / І. Ф. Аршава, Ю. О. Антонюк // Вісник Дніпропетров. ун-ту. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/psih/53>
2. **Бабенко В. В.** Видовищні комунікації : методи та форми взаємодії, естетична норма видовищності / В. В. Бабенко // Вісник Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. Серія : Журналістика. – 2011. – Вип. 34. – Ч. 2.
3. **Войцехівська О. І.** Масова культура і масова свідомість в контексті сучасних соціокультурних трансформацій [Електронний ресурс] / О. І. Войцехівська. – Режим доступу : <http://www.infolibrary.com.ua/bookstext11383.html>
4. **Гринева О.** Природа и мы [Электронный ресурс] / О. Гринева. – Режим доступа : <http://www.rubezh.eu/Zeitung/2009/05/19.htm>
5. **Курінна Г. В.** Драматургія циркового видовища в контексті концепції гри / Г. В. Курінна // Вісник Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – Х., 2007. – № 12. – С. 80–86.
6. **Лукьянченко Н.** Анималотерапия [Электронный ресурс] / Н. Лукьянченко. – Режим доступа : <http://nadoest.com/animoterapiyana>
7. **Майоль Ж.** Человек и дельфин / Ж. Майоль. – М. : Мысль, 1987. – 256 с.
8. **Наумова Л. М.** Видовище як феномен культури. Філософський аспект : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Л. М. Наумова ; Київ. нац. ун-т будівництва і архітектури. – К., 2004. – 198 с.
9. **Прайор К.** Несущие ветер / К. Прайор. – М. : Мир, 1982. – 304 с.
10. **Практикум по арттерапии** / под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2001. – 448 с. : ил.
11. **Самарина Ю.** Интервью с дельфином – как стать тренером дельфинов? [Электронный ресурс] / Ю. Самарина. – Режим доступа : <http://www.perekop.info/blackseadolphins>

12. *Скрипка А.* Шоутехнології як форма соціальної комунікації : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 – «Спеціальні та галузеві соціології» / А. Скрипка. – Х., 2010. – 20 с.

13. *Станіславська К. І.* Мистецько-видовищні форми сучасної культури : монографія / К. І. Станіславська. – К. : НАКККіМ, 2012. – 320 с. : іл.

14. *Цирковой словарь* [Электронный ресурс] // Цирк. – Режим доступа : [http://terraincognito.ru / content/view/2/3/](http://terraincognito.ru/content/view/2/3/)

Резюме

Розглядаються особливості сучасної форми видовищної культури шоу з дельфінами, в якому спостерігається синкретизм театрального та циркового мистецтва, естради та арт-терапії. Аналізується роль даного жанру в соціокультурному житті людей, визначаються особливості підготовки шоу, роботи з представниками тваринного світу, визначаються елементи театралізації, що використовуються в сценічній дії, вплив шоу на глядача.

Ключові слова: Шоу з дельфінами, видовищна культура, арт-терапія, дельфінотерапія, театралізація, циркове мистецтво, гра.

Summary

Logvinova O. Shows with dolphins as a socio-cultural phenomenon of the entertainment culture

There is feature of the modern form of spectacular culture the show with dolphins, in which there is syncretism theater and circus arts, pop and art therapy. There is studied the role of the modern genre in social and cultural life of the people determined peculiarities of the show, working with wildlife, also there is analysis of theatrical elements which used in the stage action, and the impact on the viewer.

Key words: show of dolphins, spectacular culture, art therapy, dolphin therapy, theatricalization, circus art, game.

Аннотация

Логвинова О.О. Шоу с дельфинами как социокультурное явление зрелищной культуры

Рассматриваются особенности современной формы зрелищной культуры шоу с дельфинами, в котором наблюдается синкретизм театрального и циркового искусства, эстрады и арттерапии. Анализируется роль данного жанра в социокультурной жизни людей, определяются особенности подготовки шоу, работы с представителями животного мира, определяются элементы театрализации, которые используются в сценическом действии, а также влияние шоу на зрителя.

Ключевые слова: шоу с дельфинами, зрелищная культура, арттерапия, дельфинотерапия, театрализация, цирковое искусство, игра.

Надійшла до редакції 30.10.2014 р.

УДК 008:745.04(477.5)

Т.В. Пуларія

АРХЕТИПОВІ ПІДСТАВИ АНАЛІЗУ КОЛОРИСТИКИ ДЕКОРАТИВНИХ РОЗПИСІВ ВЕСІЛЬНИХ СКРИНЬ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Філософи, психологи та митці давно замислювалися над впливом кольорів на самопочуття людини. Давні індузи вважали людину «світлоносною» («теджасі»), маючи на увазі єдність кольорів та «соків» тіла. Згідно доктрин індійських йогів людський організм – складне переплетіння вібрацій звуків та кольорів, мелодій, світлових потоків, що своєю динамікою визначають життєдіяльність в психічне життя людини [2; 5]. Такі сенситиви як Р. Штайнер, Е. Кейсі, Ванга мали свої класифікації типів людини в залежності від кольорів випромінювання їх аур. Художник В. Кандинський писав, що «колір є засобом, яким можна безпосередньо впливати на душу» та «колір – це клавіші; око – молоточок; душа – багатострунний рояль» [4; 45].

У результаті тисячі психологічних досліджень у різних країнах світу зроблено висновок, що кожний певний колір викликає у будь-якої людини, незалежно від культурної верстви, раси, статі, соціального стану, не лише однакове сприйняття, а й однакове враження. Так, помаранчево-червоний діє на кожного збуджуюче, синій – заспокійливо. В цьому міститься об'єктивна загальна значимість психології кольору [6; 115–116], а відтак, його архетипна природа.

Фундаментальні дослідження у галузі психології кольору дозволили швейцарському психологу М. Люшеру створити колірний тест – «проекційну» та «психоенергетичну діагностичну методику» оцінки особистості, засновану на перевазі у виборі кольорів (за різними варіантами тесту їх може пропонуватися 8, 16, 64) [3; 432]. Беручи до уваги той факт, що чотиримірність закладена у природі людської свідомості (чотири сторони світу, чотири пори року, чотири першоеlementи, чотири темпераменти тощо), науковець дійшов висновку щодо існування чотирьох основних кольорів – синього, зеленого, червоного та жовтого. Вони